

قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست

(مصوبه ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۸/۲۴)

ماده ۱- حفاظت و بهبود و بهسازی محیط زیست و پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و هر اقدام تخریبی که موجب برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست می شود، همچنین کلیه امور مربوط به جانوران وحشی و آبزیان آب های داخلی از وظایف سازمان حفاظت محیط زیست است .

سازمان حفاظت محیط زیست که در این قانون سازمان نامیده می شود وابسته به ریاست جمهوری و دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است وزیر نظر شورای عالی حفاظت محیط زیست انجام وظیفه می کند.

تبصره - شرکت سهامی شیلات ایران و شرکت سهامی شیلات جنوب به موجب قوانین و مقررات مربوط به خود عمل خواهند کرد.***

ماده ۲- ریاست شورای عالی حفاظت محیط زیست با رئیس جمهور است و اعضای آن عبارتند از :

وزرای جهاد کشاورزی ، کشور، صنایع و معادن ، مسکن و شهرسازی، بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی ***، رئیس موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران ***، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و چهار نفر از اشخاص یا مقامات ذیصلاح که بنا به پیشنهاد رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و تصویب رئیس جمهور برای مدت سه سال منصوب می شوند.

تبصره - در موارد لزوم بر حسب مورد به پیشنهاد رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و تصویب رئیس جمهور از سایر وزراء برای حضور در جلسات شورایی دعوت به عمل می آید. وزرائی که بدین نحو به جلسات دعوت می شوند در تصمیم گیری شورا حق رأی دارند.***

ماده ۳- شورایی عالی حفاظت محیط زیست علاوه بر وظائف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای شورایی عالی شکاربانی و نظارت بر صیمرمقر بوده دارای وظائف و اختیارات زیر است:

الف- تعیین مناطقی تحت عنوان پارک ملی- آثار طبیعی ملی - پناهگاه حیات وحش - منطقه حفاظت شده و تصویب حدود دقیق این مناطق با رعایت نکات زیر :

۱- مفاد ماده ۲۷ قانون شکار و صید مصوب خردادماه ۱۳۴۶ همچنین قوانین و مقررات مربوط به سازمان جنگل ها و مراتع.

۲- کسب موافقت وزیر جهاد کشاورزی در مورد مناطقی که با اجازه یا توسط سازمان جنگل ها و مراتع کشور در آنها طرح جنگلداری یا مرتع داری به موقع عمل گذارده شده یا می شود.

۳- کسب موافقت وزیر صنایع و معادن در مورد مناطقی که طرح های اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی طبق قانون مربوط اجرا می گردد.

صدور هرگونه پروانه اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی برای مناطقی که تحت عنوان پارک ملی - آثار طبیعی ملی - پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده تعیین گردیده اند، موکول به موافقت شورایی عالی حفاظت محیط زیست می باشد.

تبصره - الف - تعریف مناطق و تعیین ضوابط و مقررات مربوط به مناطق مذکور در این بند به موجب آیین نامه اجرایی این قانون خواهد بود

ب - تعیین انواع و مدت اعتبار و بهای پروانه های موضوع ماده ۸ این قانون .

ج- موافقت با اعطاء جایزه به اشخاص طبق آیین نامه اجرایی این قانون.

ماده ۴- هر نوع ممنوعیت و محدودیت و مقرراتی که برای مناطق مذکور در بند(الف) ماده ۳ این قانون برقرار می گردد، نباید با حق مالکیت یا حق انتفاع اشخاصی که در داخل این مناطق قانونا دارا هستند، مغایر باشد.

ماده ۵- رئیس سازمان حفاظت محیط زیست توسط رئیس جمهور انتخاب و سمت دبیر شورایی عالی حفاظت محیط زیست را نیز بر عهده دارد.*

ماده ۶- سازمان علاوه بر وظائف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای سازمان شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظائف و اختیارات زیر است :

الف - انجام دادن تحقیقات و بررسی های علم و اقتصادی در زمینه حفاظت و بهبود و بهسازی محیط زیست و جلوگیری از آلودگی و برهم خوردن تعادل محیط زیست از جمله

موارد ذیل :

۱- طرق حفظ تعادل اکولوژیک طبیعت (حفظ مناسبات محیط زیست).

۲- تغییراتی که تأسیسات و مستحذات مختلف در وضع فیزیکی و شیمیایی و بیولوژیک خاک ، آب و هوا ایجاد می نمایند و این تغییرات سبب دگرگونی وضع طبیعی می گردند. مانند تغییر و تخریب مسیر رودخانه ها، تخریب جنگل ها و مراتع دگرگونی اکولوژی دریاها، بهم خوردن زهکشی طبیعی آب ها و دگرگونی وانهدام تالاب ها.

۳- استفاده از سموم کشاورزی یا مواد مصرفی زیان آور به محیط زیست .

۴- طرز جلوگیری از پخش و ایجاد صداهای زیان آور به محیط زیست .

۵- حفظ محیط زیست از نظر ظواهر طبیعت و طرق زیبا سازی آن .

ب- پیشنهاد ضوابط به منظور مراقبت و جلوگیری از آلودگی آب، هوا، خاک ، پخش فضولات اعم از زباله ها و مواد زائد کارخانجات و به طور کلی عواملی که موثر بر روی محیط می باشند.

ج - هر گونه اقدام مقتضی به منظور بهبود و بهسازی محیط زیست در حدود قوانین مملکتی با حفظ حقوق اشخاص

د- تنظیم و اجرای برنامه های آموزشی به منظور تنویر و هدایت افکار عمومی در زمینه حفظ و بهسازی محیط زیست .

ه- ایجاد باغ های وحش و موزه تاریخ طبیعی.

و- برقراری هر گونه محدودیت و ممنوعیت موقتی زمانی - مکانی - نوعی - طریقی و کمی شکار و صید و اعلام آن طبق مقررات ماده ۴ قانون شکار و صید.

ز- همکاری با سازمانهای مشابه خارجی و بین المللی به منظور حفظ محیط زیست در حدود تعهدات متقابل.

ماده ۷- هرگاه اجرای هر یک از طرح های عمرانی ویا بهره برداری از آنها به تشخیص سازمان با قانون ومقررات مربوط به حفاظت محیط زیست مغایرت داشته باشد، سازمان ، موارد را به وزارتخانه یا موسسه مربوط اعلام خواهد نمود تا باهمکاری سازمان های ذیربط به منظور رفع مشکل در طرح مزبور تجدید نظر بعمل آید.

در صورت وجود اختلاف نظر طبق تصمیم رئیس جمهور* عمل خواهد شد.

ماده ۸- مبادرت به هرگونه شکار وصيد وپرورش وتکثیر ونگهداری وخرید وفروش جانوران وحشی واجزای آن و استفاده وسیاحت از مناطق مذکور دربند (الف) ماده ۳ این قانون مستلزم تحصیل پروانه یا اجازه ازسازمان می باشد ودرهریک ازموارد فوق که ایجاب نماید، سازمان می تواند با تصویب شورایعالی حفاظت محیط زیست اجازه یا پروانه رایگان صادر نماید.**

تبصره - درموردی که صدور پروانه های موضوع این ماده همچنین صدور پروانه صادرات و واردات جانوران وحشی واجزاء آنها به موجب قوانین مربوط به وزارتخانه ها یا سازمان های دیگری محول گردیده ، مرجع صادرکننده پروانه با جلب موافقت سازمان اقدام خواهد کرد.

ماده ۹- اقدام به هر عملی که موجبات آلودگی محیط زیست را فراهم نماید ممنوع است . منظوراز آلوده ساختن محیط زیست عبارتست از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا، خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی یا بیولوژیک آن را به طوری که زیان آور به حال انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان ویا آثار وابنيه باشد تغییردهد.

تبصره - استعمال سموم به منظور مبارزه با آفات نباتی وجانوران وحشرات موذی با رعایت قوانین ومقررات وزارت جهاد کشاورزی مشمول این ماده نخواهدبود ولی درصورتی که استفاده ازسموم برای مقاصد بالا مغایر با بهسازی محیط زیست باشد سازمان ضرورت تجدید نظر درمقررات مربوط وجایگزینی مواد وطرق دیگری را برای دفع آفات توصیه خواهدنمود.

ماده ۱۰- مقررات جلوگیری ازآلودگی با تخریب محیط زیست وجلوگیری از پخش و ایجاد صداهای زیان آور به محیط زیست وهمچنین ضوابط تعیین معیار ومیزان آلودگی موضوع ماده ۹ این قانون و محدودیت و ممنوعیت های مربوط به حفظ وبهبود وبهسازی محیط زیست به موجب آیین نامه هایی خواهدبود که به تصویب کمیسیون های جهادکشاورزی وبهداشت درمان وآموزش پزشکی ودادگستری مجلسین برسد.

ماده ۱۱- سازمان باتوجه به مقررات وضوابط مندرج درآیین نامه های مذکور درماده ۱۰ کارخانجات وکارگاه هایی راکه موجبات آلودگی محیط زیست رافراهم می نمایند مشخص ومراتب راکتبا با ذکر دلایل برحسب مورد به صاحبان یا مسئولان آنها اخطار می نماید که ظرف مدت معینی نسبت به رفع موجبات آلودگی مبادرت یا ازکار وفعالیت خودداری کنند . درصورتی که درمهلت مقرر اقدام ننماید به دستور سازمان ازکار وفعالیت آنها ممانعت به عمل خواهد آمد.*

در صورتی که اشخاص ذینفع نسبت به اخطار یادستور سازمان معترض باشند می توانند به دادگاه عمومی**محل شکایت نمایند، دادگاه فوراً و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی می کند و در صورتی که اعتراض را وارد تشخیص دهد رأی به ابطال اخطار یا رفع ممانعت خواهد داد. رأی دادگاه قطعی است.

تبصره - رئیس سازمان می تواند در مورد منابع و عواملی که خطرات فوری در برداشته باشند بدون اخطار قبلی دستور ممانعت از ادامه کار و فعالیت آنها را بدهد.

ماده ۱۲- صاحبان یا مسئولان کارخانجات و کارگاه های موضوع ماده ۱۱ مکلفند به محض ابلاغ دستور سازمان ، کاریا فعالیت ممنوع شده را متوقف و تعطیل نمایند. ادامه کار یا فعالیت مزبور منوط به اجازه سازمان یا رأی دادگاه صلاحیت دار خواهد بود. در صورت تخلف به حبس از شصت و یک روز تا یکسال و یا پرداخت جزای نقدی از پنج هزارریال تا پنجاه هزارریال یا به هر دو مجازات محکوم خواهند شد.**

ماده ۱۳- کسانی که از مقررات و ضوابط مذکور در آیین نامه های موضوع ماده ۱۰ تخلف نمایند بر حسب مورد که در آیین نامه های مذکور تعیین خواهد شد به جزای نقدی از پانصد ریال تا پنجاه هزارریال محکوم خواهند شد.*
ماده ۱۴- در مورد جرائم مذکور در این قانون سازمان حسب مورد شاکی یا مدعی خصوصی شناخته می شود.**
ماده ۱۵- مأمورین سازمان که از طرف سازمان مأمور کشف و تعقیب جرائم قوف الذکر می شوند در صورتی که وظائف ضابطین دادگستری را در کلاس مخصوص زیر نظر دادستان عمومی تعلیم گرفته باشند از لحاظ اجرای این قانون و قانون شکار و صید در ردیف ضابطین دادگستری محسوب می شوند.

تبصره - در مواردی که سازمان های دیگر به موجب قوانین مربوط مأمور تعقیب جرائم مذکور در این قانون باشند سازمان نظر خود را به آن سازمان ها اعلام خواهد کرد.

ماده ۱۶- کلیه عرصه و اعیان املاک متعلق به دولت واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ همچنین کلیه تالاب های متعلق به دولت در اختیار سازمان قرار خواهد داشت و سازمان در بهره برداری از تالاب ها (به استثنای مرداب انزلی) و املاک مذکور قائم مقام قانونی موسسات یا سازمان های مربوط می باشد ولی حق واگذاری عین آنها را ندارد.

تبصره ۱- در صورتی که استفاده از متابع مذکور مستلزم قطع درخت باشد سازمان جنگل ها و مراتع کشور را سا عمل خواهد نمود.

تبصره ۲- نحوه واگذاری منافع املاک مذکور در این ماده در آیین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد.
ماده ۱۷- در صورتی که عرصه و اعیان املاک واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ این قانون مورد نیاز باشد سازمان می تواند طبق مقررات قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی و باستانی مصوب آذرماه ۱۳۴۷ خریداری و خصوصی و شاکی نامیده می شود
ضرر و زیان قابل مطالبه به شرح ذیل می باشد:

- ۱- ضرر و زیان های مادی که در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است.
- ۲- منافی که ممکن الحصول بوده و در اثر ارتکاب جرم ، مدعی خصوصی از آن محروم و متضرر شده است.
تصرف نماید.*

ماده ۱۸- سازمان دارای گارد با لباس متحدالشکل و تجهیزات لازم خواهد بود.

ماده ۱۹- مناطقی از کشور که مقررات مواد ۱۲، ۱۱ و ۱۳ این قانون در آنها اجراء خواهد شد از طرف سازمان بارعایت شرایط و ضوابطی که در آیین نامه اجرایی این قانون مقرر می گردد تعیین و پس از تصویب شورای عالی اعلام می شود.

ماده ۲۰- سازمان می تواند با تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست قسمتی از وظائف و اختیارات خود رانسبت به اجرای مواد ۱۱، ۱۲ و ۱۳ این قانون در محدوده شهرها وهریک از مناطق کشور ضمن تعیین حدود بر حسب مورد به شهرداری های مربوط یا هرسازمان دولتی ذیربط محول نماید، در این صورت شهرداری ها وسازمان های مذکور مسوول اجرای آن خواهند بود.

ماده ۲۱- آیین نامه اجرایی این قانون به استثنای آیین نامه های مذکور در ماده ۱۰ پس از تأیید شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب هیئت وزیران می رسد.

*این قانون ونیز بسیاری دیگر از قوانین ومقررات زیست محیطی از حیث عناوین ،آثار، اهداف ، وظایف ، گستره وموضوعات آن دارای اصلاحات وتغییرات متعدد می باشد.

** به لایحه قانون مجازات صید غیرمجاز از دریای خزر و خلیج فارس مصوب ۱۳۵۸/۵/۴ مراجعه گردد.

*** بر اساس مصوبه شماره ۱۴/۴۵۰ مورخ ۷۸/۱۲/۱۱ شورای عالی اداری ، سازمان اموراداری واستخدامی کشور وسازمان برنامه وبودجه باهم ادغام شده اند وسازمان مدیریت وبرنامه ریزی کشور جایگزین آن دو گردیده است.

**** به موجب تبصره ۳ قانون اصلاح قوانین ومقررات موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران مصوب ۷۶/۳/۱۳ ، رئیس موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران به عنوان یکی از اعضای شورای عالی حفاظت محیط زیست تعیین گردیده است.

*مربوط به اصلاحیه مورخ ۷۱/۸/۲۴ مجلس شورای اسلامی می باشد .

**شورای عالی یادشده درسومین جلسه خود اجازه صدور پروانه رایگان را به رئیس سازمان حفاظت محیط زیست واگذار نمود.

*به مصوبه شماره ۶۸ و ۱۰۸ شورای عالی حفاظت محیط زیست مراجعه گردد.

**طبق ماده ۸ لایحه قانون تشکیل دادگاههای عمومی مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب، دادگاه های عمومی جانشین دادگاه های شهرستان شده اند واکنون به استناد قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی وانقلاب مصوب ۱۳۸۱/۷/۲۸ دادگاه های عمومی کیفری تشکیل یافته اند.

***به ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی مراجعه گردد.

*مربوط به اصلاحیه مورخ ۷۱/۸/۲۴ مجلس شورای اسلامی است .

*به ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی مراجعه گردد.

**در ماده ۹ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی وانقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ آمده است مدعی : شخصی که از وقوع جرمی متحمل ضرر و زیان شده و یا حقی از قبیل قصاص وقذف پیدا کرده و آن رامطالبه می کند

***لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی برای اجرای برنامه های عمومی، عمرانی و نظامی دولت (مصوب ۵۸/۱۱/۱۷) شورای انقلاب اسلامی جمهوری اسلامی ایران جایگزین این قانون گردیده است.